

Kültür Aktarımı Açısından Türkçe ğretim Programları

Turkish Language Curriculum in Terms of Culture Transfer

Deniz MELANLIOğLU*

Gazi niversitesi

z

Anadili eğitimi, bireyin doğumu ile ailede başlar; örgün eğitim kurumlarında sistemli bir Şekilde devam eder. Bireyin anadili becerisi geliştikçe, mensup olduğu milletin kültürüne hâkimiyeti de artar. Bu sebeple dil ğretimi, aynı zamanda kültür ğretimi Şeklinde adlandırılır. Bu çalışmanın amacı, ilköğretimde kültür aktarımının sistemli bir Şekilde gerçekleştiği düşünülen Türkçe dersinin ğretim programlarında bu konuya ne kadar yer verildiğini ortaya koymaktır. Çalışma sonucunda, cumhuriyetin ilanından bugüne uygulanan programlarda kültür aktarımı ile ilgili noktaların 1981 Programı'na kadar ihmal edildiği tespit edilmiş; Türkçe derslerinde kültür aktarımının sistemli ve planlı bir Şekilde yapılması gerektiği belirlenmiştir.

Anahtar Szckler: Türkçe eğitimi, kültür, kültür aktarımı, ğretim programı.

Abstract

Native language education starts at birth and continues in formal education in a systematic manner. As one's native language skill develops, comprehending one's own culture develops as well. For this reason, language education is often called culture education simultaneously. The purpose of this study is to determine to what extend the Turkish course curricula realizes culture transfer in Elementary Schools. Results suggest that the issues about culture transfer had been neglected from the declaration of Turkish Republic to the curricula of 1981 and it is necessary that culture transfer must be systematically integrated in Turkish courses.

Key words: Turkish education, culture, culture transfer, curriculum.

Summary

Purpose

Societies spread their culture by the help of their language and carry it through the future. One of the functions of the language is to provide culture transfer. Culture transfer is to be told and appropriated for new generations.

The purpose of this study is to determine to what extend the Turkish course curricula realizes culture transfer in Elementary Schools.

Results

In this study, elements of culture have been searched and evaluated by looking at programmes. These elements have been parts of the Turkish language programmes until today.

* Arş. Gr. Deniz MELANLIOğLU, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Blm Ankara.
dmelanlioglu@gazi.edu.tr

In 1924, 1926 and 1930 programmes, no expression about culture transfer has been found. Expressions about culture transfer have been first used in 1936 programme. 1936 programme separates itself from the other programmes with this vision. This programme is important for it includes works by Turkish writers that allow culture transfer take place since they include elements of arts, history, language, by means of books, magazines, epitaphs, etc. These are transferred with the books to the individuals. So, many cultural elements are transferred through these materials to the new generations.

Expressions about culture transfer in 1948 programme are discussed in the aims section, aims about reading ability section and descriptions section about what kind of books are recommended to the children. In 1968 programme, the love of language is an important subject. If it is thought that the culture transfer is made by the help of the language, it can be said that the programme gives importance to the language that is the main element of the culture.

Three of the general aims of the 1981 programme are about directly culture transfer and these items make culture transfer obligatory. Also, expressions about culture transfer under the headline of 'Important approaches having features in the thoughts of Atatürk' are listed in order. Four of the general aims of the 2005 programme are about culture transfer. There are expressions about culture transfer under the headline of 'learning about Kemalism'. Also, four of the subjects have been prepared about culture transfer.

Discussion

From the declaration of the republic until today programme changes have been made. In these programs aims, subjects, and the characteristics of educational methods have been made parallel to the development of society and science.

The duty of making culture transfer possible is given to the Turkish lesson. But, there is no explanation on how the activities will be delivered. The programme must be a guide to the teacher about each study in Turkish lessons.

Conclusion

It should be determined which of the culture items and in which class level will be transferred and culture items according to the class levels. The expressions about which materials and what kind of activities will be made in culture transfer in the programs should be given and teachers should be guided with the model practices. Texts on relaxing the Turkish culture should be chosen carefully while preparing coursebooks. These texts should be supported with visual and audio materials.

Giriş

Toplumlar sahip oldukları kültürü, dil vasıtasıyla bugüne yaymakta ve geleceğe taşımaktadır. Dilin işlevlerinden biri, kültür aktarımını sağlamasıdır. Kültür aktarımı, bir millete ait kültürel özelliklerin yeni nesillere anlatılması, kavratılması ve benimsetilmesidir.

Kültür, muhtevanın genişliği dikkate alındığında pek çok şekilde ifade edilebilecek bir kavramdır. En basit tanımı ile kültür, bir milleti diğer milletlerden ayıran niteliklerin bütünüdür. Gökalp'in (1975:37), "hars" adını verdiği ve her medeniyetin her millette aldığı hususi şekiller olarak nitelediği kültür, millidir.

Tural'a göre (1988:52) kültür, "Tarih bakımından mevcudiyeti kesin olarak bilinen bir toplumun, sosyal etkileşme yoluyla nesilden nesile aktardığı manevi ve maddi yaşayış tarzlarının temsil ve tecelli bakımından yüksek bir seviyedeki bir bileşiği olan, sebebi ve sonucu

açısından ise ferde ve topluma mensubiyet şuuru, özel bir kimlik kazandırma, bütünleşmiş kılma, yaşanan çevreyi ve şartları kendi hedefleri istikametinde değiştirme arzu ve iradesi veren, değer, norm ve sosyal kontrol unsurlarının belirlediği bir sistemdir." Bu tanımı da dikkate alarak aynı dili konuşan toplumun çevresini, çevresinde gelişen olayları kendince algıladığı ve bunu anadilinde oluşmuş kavramlarla anlattığı; kısaca dünyayı kendi dilinin penceresinden gördüğü söylenebilir.

Anadili eğitimi, bireyin doğumu ile ailede başlar; örgün eğitim kurumlarında devam eder. Bireyin anadili becerisi geliştikçe, mensup olduğu milletin kültürüne hâkimiyeti de artar. Bu sebeple dil öğretimi, aynı zamanda kültür öğretimi olarak nitelendirilir. Dildeki her türlü yapı ile anlam arasındaki ilişkinin kültürel bir boyutu vardır. Anadili eğitiminde bu nokta göz ardı edilmemelidir.

Türkiye’de eğitim-öğretim faaliyetleri, Milli Eğitim Temel Kanunu’na uygun olarak derslerin öğretim programları çerçevesinde düzenlenir. Okullarda ulaşılması gereken amaçları, bunları gerçekleştirecek dersleri ve konuları sıralayan, öğretmene bu işte rehberlik edecek düşünceleri kapsayan kılavuza öğretim programı denir (Arslan, 2001:30). Programlar, eğitim ve öğretimin temelini oluşturması ve bu faaliyetlerin hangi çerçevede yürütüleceğini göstermesi bakımından önemlidir. Milli Eğitim Temel Kanunu’nda ve Türkçe dersi öğretim programlarında kültür unsurlarının genç kuşaklara aktarılması gerektiğine dair ortak ifadeler yer almaktadır.

Türk kültürünü gelecek nesillere aktarma, iyi bir anadili eğitimi ve bu doğrultudaki kültür aktarımı ile sağlanabilir. Okullarda anadili eğitiminin yürütüldüğü Türkçe dersleri bu açıdan son derece önemlidir. Türkçe programları, Türk insanının dil becerilerini geliştirerek bu dille yazılmış bilim ve sanat eserlerini anlayan, yorumlayan, değerlendiren ve kendine, topluma pay çıkarabilen bireyler yetiştirmek üzere hazırlanır (Tosunoğlu, vd.; 2004). Program, öğretmene yol gösterir. Bu bakımdan Türkçe dersi öğretim programlarında hem kültür unsurları hem de bunların aktarım biçimi açıkça belirtilmelidir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, ilköğretimde kültür aktarımının sistemli bir şekilde gerçekleştiği düşünülen Türkçe dersinin öğretim programlarında bu konuya ne kadar yer verildiğini belirlemektir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma, cumhuriyetin ilanından günümüze kadar ilköğretim birinci kademedeki yürütülen Türkçe dersi öğretim programları ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu çalışma, betimsel niteliktedir. Cumhuriyetin ilanından bugüne uygulamaya konulan Türkçe öğretim programları taranarak kültür ile ilgili ifadeler tespit edilmiştir.

İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Öğretim Programları

Günümüzde temel eğitim okullarının birinci kademesini oluşturan eğitim basamağı, cumhuriyetin ilk yıllarında ilköğretim, ilerleyen yıllarda ilköğretim olarak adlandırılmıştır (Temizyürek, Balcı; 2006). Bu öğretim kurumlarında 1924 yılından itibaren sınırları belirlenmiş öğretim programları uygulanmıştır. Türkçe eğitimi de daha çok öğretim kademesi ile adlandırılan (İlkokul Programı gibi) programlarda Türkçe dersi için yer alan amaçları gerçekleştirmeyi sağlayacak şekilde sürdürülmüştür.

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar zaman zaman program değişikliklerine gidilmiş, bu programlarda toplumun ve bilimin gelişmesine paralel olarak amaçlar, konular, bireye kazandırılacak nitelikler, öğretim yöntemleri farklılaşmıştır. Farklılaşan noktalardan biri de kültür aktarımıdır.

Kültürün en önemli aktarıcısı dildir. Çünkü dil, hem kültürün oluşmasını sağlayan “düşünceyi” hem de o düşünceyi hayata geçiren “ifade”yi yaratır. Oluşan ifade, davranışı şekillendirir; insanı ve insanın toplumla ilişkisini düzenler. Bunlar, oluşan kültür unsurlarıdır. Bu unsurlar, dil ile yeni nesillere aktarılır. Bu nedenledir ki dil öğretimi kültür aktarımı açısından çok önemlidir. Dilin okuma ve yazma seviyesinde öğretilmesi bile kültürün aktarımı anlamına gelir. Ancak kültürün maddi ve manevi unsurları o kadar çoktur ki bu yönlerin tamamının yetişecek bireylere belli bir sistem dahilinde aktarılması, programların bu noktaları yansıtmasıyla mümkündür.

Bu çalışmada, günümüze kadar uygulanan Türkçe programlarının payına düşen (dilini okunması, yazılması, kuralları, imlasi gibi esasları dışında) kültür unsurları, programlar ayrı ayrı incelenerek değerlendirilmiştir.

1. 1924 İlkokulların Müfredat Programı

Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim-öğretim anlayışına uygun olarak İlkokulların Müfredat Programı, 1924 yılında hazırlanmıştır. Bu programda Türkçe dersinin amaçlarına ve kültür aktarımı ile ilgili herhangi bir ifadeye yer verilmemiştir. Program, sadece derslerin nasıl işleneceğine dair bilgileri içermektedir. Bu bilgiler arasında da kültüre yönelik herhangi bir ifade yoktur.

2. 1926 İlkokulların Müfredat Programı

1926 yılında uygulamaya konulan İlkokulların Müfredat Programı'nda Türkçe dersinin amaçları, “Hedefler” başlığı altında beş maddeyle sıralanmıştır. Bu hedefler, dil becerileri ile ilgilidir. Dersin işlenişine dair yönergelerde de kültür ile ilgili unsurlardan bahsedilmemektedir.

3. 1930 İlkokul Müfredat Programı

1930 tarihinden itibaren İlkokul Müfredat Programı yürürlüğe konmuştur. Türkçe derslerinin hedefleri anlama ve anlatma becerilerine yönelik olarak beş madde ile ifade edilmiştir. 1930 programında ne dersin amaçlarında ne de dersin işlenişine ilgili talimatlarda kültür aktarımıyla ilgili ifadeler vardır.

4. 1936 Yeni İlkokul Müfredat Programı

Milli eğitimin ilke ve amaçlarına geniş olarak ilk kez bu programda yer verilmiştir. Türkçe dersinin hedefleri dil becerilerini geliştirmek yanında,

“Çocuklara Türk dilini sevdirmek ve onlarda yaş ve seviyelerine göre yazılmış kitap, mecmua ... gibi eserleri arama, bulma ve okuma için devamlı bir ilgi uyandırmak” şeklinde ifade edilmiştir. “Türk dilini sevdirmek” amacı ile Türkçenin yolculuğunda duyuşsal bir yaklaşım söz konusudur (Tosunoğlu, vd.; 2004).

Bu yönü ile 1936 Yeni İlkokul Müfredat Programı, kendinden önceki programlardan ayrılır. Bu program kültürün aktarımını sağlayan yazılı dil ürünlerinin, Türkçe yazılmış eserlerin okunmasına yer vermesi bakımından önemlidir. Çünkü bir milletin düşünce hayatı, sanata, tarihe ve dünyaya bakışı hep o milletin dilinde yaşar ve bunlar, dille yaratılan eserlerde;

kitaplarda, dergilerde, yazıtlarda vb. yer alır. Yetiştirilecek bireylere, kitap okuma yoluyla da aktarılır. Böylece kültürel birçok unsur, asırlar boyu, gelecek nesillere taşınır.

Programda okuma becerisini geliştirmek için verilen direktifler içerisinde öğrencilere gazete okuma alışkanlığı kazandırılması konusunda *“Millî bayramlar, millî mahiyeti haiz meseleler ve vak’alar, Türk inkılâbının muhtelif cephelerini ilgilendiren yazılar, memleket haberleri, memleketimizin muhtelif mntıkalarının tarihi, coğrafi, iktisadî durumlarını gösterir yazılar, çocukların karakteri ve ahlaki üzerinde faydalı ve müsbet tesir yapacak hadiseler, yabancı memleketlerde geçen önemli vak’alar icabına göre bütün okul talebesini, yerine göre muayyen sınıfların okuması için kesilir ve bu kesilmiş parçalar, resimler, ilanlar, grafikler ve karikatürlerden dosyalar vücuda getirilir.”* ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeye göre aktarılan kültür unsurları; milli bayramlar, milli değerler, milli olaylar, Türk İnkılabı (yenilikler, Türklerin yeniliğe açık oluşu), vatani çeşitli (tarihi, coğrafi ve ekonomik) yönden tanıma, bilme (vatan sevgisi), Türk karakteri, Türk ahlaki şeklinde sıralanabilir. Ayrıca *“yabancı memleketlerde geçen önemli vakalar”* la ilgili uygulamalar, *“diğer kültürlere duyarlı olma”* şeklinde değerlendirilebilir.

5. 1948 İlkokul Programı

Programın ‘Amaçlar’ı arasında *“Çocuklara Türk dilini sevdirmek ve onlarda yaş ve seviyelerine göre yazılmış kitap ve yazıları arama, bulma ve okuma için devamlı bir ilgi uyandırmak”* ifadesi ile karşılaşılmaktadır. Bu amaç, kültür aktarımı konusunda 1936 programının amacı ile aynıdır. Programın genel amaçları arasında bu tür bir ifadeye rastlanması, Türk milli eğitim sistemi içerisinde kültür aktarımının Türkçe dersi kapsamında ele alındığını göstermesi bakımından önemlidir.

Okuma becerisi ile ilgili amaçlar arasında yer alan *“Çocuklara Türk dilini sevdirmek, kitap sevgisini aşılacak, okumayı onlarda ihtiyaç ve zevkle yapılan bir alışkanlık hâline getirmek.”* ifadesi ile çocukların okuma alışkanlığı kazanabilmeleri için öncelikle anadili bilincinin uyandırılması gerektiği vurgulanmak istenmiştir. Çünkü dil bilinci oluşan ve dilini seven çocuk, kendi kültürüne ait unsurları daha çabuk algılar ve anlamlandırır. Okuduğu kitaplardaki milli kültür unsurlarını da kolaylıkla benimser ve özümser.

Çocukların ne tür kitaplara yönlendirileceğine dair, *“Çocuklara okutulacak konular ve kitaplar: birinci ve ikinci sınıflarda masallar ve hayvan hikâyeleri, üçüncü sınıfta ulusal efsaneler ve gerçeğe yakın masallar, ikinci devrede ise sergüzeştler, çocuk romanları, tarih hikâyeleri, seyahat romanları, hatıralar, büyük insanların hayatları, tabiata, insan hayatına, coğrafyaya, tarihe ve tekniğe dair bilgi veren ve çocukların zevkine uygun kitaplar tercih olunmalıdır”* şeklindeki ifade çocuklara tavsiye edilecek veya okutulacak kitapların, milli kültüre ait unsurları da içermesi gerektiğini dile getirmesi bakımından dikkate değerdir. Çünkü edebi eserler, Türkçe eğitiminin temel materyallerindedir. Kitaplara ait özelliklerden hareketle aktarılması hedeflenen kültür unsurları; Türk hayatında hayvanların yeri ve hayvan sevgisi, Türk hayal dünyası, Türklerin yaşamları, büyük adam niteliklerini kazanma, Türklerin doğayla ilişkisi ve doğa sevgisi, Türk tarihi, Türklerin teknolojiye yaklaşımı, tarihi olaylar şeklinde değerlendirilebilir.

1948 İlkokul Programı’nda karşılaşılan güçlükleri belirlemek ve programı geliştirmek amacıyla 1962 yılına kadar birçok araştırma ve deneme yapılmıştır. Bu araştırma ve denemelerin sonuçlarını dikkate alan bir *“İlkokul Program Taslağı”* oluşturulmuştur. Bu taslak, bazı değişiklikler yapılarak 1968 yılında yeni program olarak yürürlüğe konmuştur.

6. 1968 İlkokul Programı

1968 İlkokul Programı’nın hedeflerinin yer aldığı *“Amaçlar”* başlığı altında, *“Türk dilini kullanmada güvenle birlikte dil sevgisi kazanırlar; dilimizin bağlı olduğu ana kuralları yavaş yavaş sezer, öğrenir ve benimserler”* ifadesi yer alır. 1936 ve 1948 programlarında olduğu gibi 1968 İlkokul

Programı'nda da dil sevgisi üzerinde durulmaktadır. Kültür aktarımının dil vasıtası ile olduğu düşünülürse, programın, kültürün temel unsuru olan dili ön planda tuttuğu söylenebilir. Programın dil becerilerine ait kazanımlarında ve dersin işlenişine dair yönergelerinde kültür aktarımına yönelik ifadelerle rastlanmamaktadır.

7. 1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı

1981 İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı, bir ihtiyaçtan dolayı hazırlanan eğitim programıdır. Zorunlu eğitimin sekiz yıla çıkarılmasının temellerinin atılması, ilk ve ortaokullarda uygulanan Türkçe derslerinin birleştirilip aynı metotla yapılması ihtiyacı doğurmuştur. Bu program, çağdaş program geliştirme anlayışına göre hazırlanmış öncü bir eğitim programı niteliğindedir denilebilir.

Programın Genel Amaçlar'ının, sekiz maddesinden üçü kültür aktarımı ile ilgilidir:

"3. Öğrencilere Türk dilini sevdirmek, kurallarını sezdirmek; onları Türkçeyi gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yöneltmek."

6. Onların ulusal duygusunu ve ulusal coşkusunu güçlendirmede kendi payına düşeni yapmak.

7. Sözlü ve yazılı Türk ve dünya kültür ürünleri yoluyla Türk kültürünü tanıma ve kazandırmalarında; Türk yurdunu ve ulusunu, doğayı, hayatı, insanlığı sevmelerinde yardımcı olmak."

1981 Türkçe Eğitim Programı'nın yukarıda sıralanan üç amacı, kültür aktarımını da zorunlu kılmaktadır. Aynı zamanda bu amaçlar, Türkçe öğretiminin de amaçları olduğu için sözü edilen programın "dil eğitimi yoluyla kültür aktarımı"nu bilinçli gerçekleştiren ilk program olduğunu söylemek yanlış olmaz.

Dilin kültür taşıma fonksiyonu ve okullarda eğitimi yapılan Türkçe dersinin bu bakımdan taşıdığı önem, programda şu şekilde dile getirilmiştir: "Ulusal kültürümüzün yeni kuşaklara aktarılması, ortak bir kültür yoluyla kuşaklar arasında bağlılık kurulmasının sağlanması, millî eğitimimizin temel görevleri arasındadır. Okulda bu görevin yerine getirilmesinde en büyük ağırlık ve sorumluluk Türkçe derslerine düşmektedir. Çünkü ulusal kültürümüzün en canlı, en birleştirici, millî şuuru en iyi biçimde yaratıcı, ulusal ve yurt sevgisini besleyip güçlendirici örnekleri, Türkçe yazılmış sanat eserleridir ve çocuk, bu eserlerin ilk örnekleri ile Türkçe derslerinde karşılaşacaktır." Bu ifadeden de anlaşılacağı gibi okullarda kültür aktarımını gerçekleştirme görevi, ağırlıklı olarak Türkçe dersine yüklenmektedir.

Yine açıklamalar kısmında Türkçenin bir bilgi değil, beceri dersi olduğu vurgulanırken Türkçe dersinin, öğrencinin "Ulusal kültürümüzün değerli eserleri ile karşılaşmasını sağlayarak, ulusal bilincini ve ulusal coşkusunu" ve "Güzel metinlerin zevkini tadarak, duygusunu ve Türk diline olan sevgisini" geliştirecektir, denmektedir.

IV. ve V. sınıf öğrencilerinin okuma tekniği bakımından kazanacağı davranışlar arasında Atatürkçü Düşüncede Özellik Taşıyan Önemli Yaklaşımlar başlığı altında

"4. Millî tarih- Millî ahlak- Millî eğitim- Millî kültür:"

- Millî kültürün temelleri millî tarihtir,
- Türk tarihinin zenginliği,
- Türk milletinin tarihteki yeri,
- Millî ahlakımız medeni esaslara ters düşmez,
- Türk millî eğitiminin önemi,
- Eğitim politikası,

“6. Türk Dili ve Edebiyatı,”

a. Türkçenin yaşayan canlı, tabii ve zengin olma özelliği,

b. Millî kültürün korunmasında dilin önemi” maddeleri sıralanmıştır. Okuma becerisi altında Atatürkçülük konuları içerisinde kültüre ait unsurların sıralanması hem bir Türk büyüğü olarak Mustafa Kemal Atatürk’ün Türk kültürüne verdiği değer ve önemi göstermesi hem de programda kültür aktarımı ile ilgili ifadelerin açık ve anlaşılır olması bakımından önemlidir. Programın aktarmayı hedeflediği ve açıkça belirttiği bu kültürel değerlere, yukarıdaki tespitlerden hareketle şu kültür unsurları da eklenebilir:

- a) Türk kültürünün devamını sağlama,
- b) Milli birliği tesis etme,
- c) Milli şuur ve coşku yaratma,
- d) Millet sevgisini güçlendirme,
- e) Vatan sevgisini artırma,
- f) Türk diliyle oluşturulmuş birikime sahip olma,

1981 Türkçe Eğitim Programı’ndaki ifadeler de gösteriyor ki Türkçe dersleri sadece dil becerilerini geliştirmek, dilin doğru ve anlaşılır kullanımını sağlamak amacıyla işlenmemektedir. Bu sebeple Türkçe dersinin en önemli materyali olan ders kitapları hazırlanırken bu dersin kültür aktarımına yönelik amaçları da dikkate alınmalı ve bu amaçları gerçekleştirme konusunda daha dikkatli hareket edilmelidir.

8. 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı

2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın “Genel Amaçlar” kısmında yer alan üç madde kültür aktarımını zorunlu kılmaktadır:

“2. Türkçeyi sevdirmek, doğru ve etkili kullanmalarını sağlamak,”

“10. Kişisel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönlerden gelişmelerini sağlamak,”

“11. Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,”

“12. Yazılı ve sözlü ürünlerde Türk ve Dünya kültürünü tanımalarını sağlamak.”

Programın bu amaçları, Türkçe derslerinin, kültür aktarımı yapmak için en uygun ders olduğunu göstermektedir. Türkçe derslerinde kullanılan metinler, kültür aktarımının en önemli materyalleridir. Kültür, bütün özellikleri ile dile yansır ve malzemesi dil olan edebiyat, kültürü eğitimin temelinde yerleştirir. Edebiyat eserlerinin, materyal olarak kullanıldığı Türkçe derslerinde kültür, bu materyaller sayesinde en canlı haliyle öğrencilere sunulur. Derslerde kullanılan edebi metinler, kültürün bütün unsurlarını eğitim ortamlarına taşıyabilme kabiliyetine sahiptir. Böylece öğrenciler, hem kendi kültürüne hem de dünya kültürüne ait unsurları tanıma ve bunları karşılaştırma fırsatı bulur.

Programın “Atatürkçülük ile İlgili Kazanımlar” kısmında “Atatürkçü Düşünce Sisteminde Yer Alan Konular” başlığı altında

“Millî Tarih: Atatürk’ün millî tarihimize önem verdiğiine ilişkin farklı kaynaklardan bilgileri derleyerek özetler.

Atatürk ve Güzel Sanatlar: Atatürk’ün milletlerin tanınmasında güzel sanatların rolüne ilişkin düşüncelerini yorumlar. Atatürk’ün milletlerin tanınmasında güzel sanatların rolü ve yerine verdiği önemi benimseyerek tiyatro izlemekten zevk alır.

Millî Kültür: Millî kültürün korunmasında dilin önemini anlatan metinler okur. Millî kültürün korunmasında dilin önemini sözlü/ yazılı anlatır”

şeklinde açıklamalara yer verilmiştir. Bu başlıklar altında yapılan açıklamalar öğrencilere, Atatürk’ün bu konular hakkındaki görüşlerini göstermenin yanı sıra kültüre ait unsurları da yorumlama fırsatı verir.

2005 programının içeriği birtakım temalarla oluşturulmuştur. Programda dördü zorunlu, dördü seçmeli olmak üzere toplam sekiz tema vardır. Temaların tamamında “İçerik Önerileri” başlığı altında konular önerilmiştir; ancak bunlar zorunlu değildir. Bu temalar içerisinde yer alan “Değerlerimiz, Güzel Ülkem Türkiye ve Güzel Sanatlar” şeklinde ifade edilen temalar kültür aktarımı içerisinde ele alınabilir. Bu temaların içerik önerileri, sözü edilen programda şu şekilde ifade edilmiştir:

Tablo 1.

2005 Programında Temalara Göre İçerik Önerileri

Türü	Tema	İçerik Önerileri
Zorunlu	Değerlerimiz	Türk kültürü, Türkçemiz, cumhuriyet, insan hakları ve demokrasi, önemli değerlerimiz (Mevlana, Fatih Sultan Mehmet, Yunus Emre, Mimar Sinan, Nasrettin Hoca, Hacı Bayram-ı Veli), bayramlar ve törenler, türkü, halk oyunları, vatan, kahramanlık, bayrak vb.
Zorunlu	Birey ve Toplum	Duygular (mutluluk, sevgi, üzüntü ...) beğeniler, büyüme, aile, ev, okul, misafir, engelliler, yaşlılar, barış, dayanışma, hoşgörü, kurallar vb.
Seçmeli	Güzel Ülkem Türkiye	Tarihi ve turistik yerler, coğrafya, iklim, ürettiklerimiz, şehirler, akarsular vb.
Seçmeli	Güzel Sanatlar	Resim, ebru, tezhip, hat, ressamlar, bale, seramik, heykel, müzik, Âşık Veysel, Barış Manço, ozanlar vb.

Tabloda yer alan içerik örneklerinde de görüldüğü gibi Türkçe dersinde işlenecek metinler, Türk kültürünü çeşitli yönlerden yansıtacak şekilde seçilmelidir.

1981 ve 2005 programlarında diğer programlardan farklı olarak duyuşsal amaçlarda bir ortaklık söz konusudur. Buna göre her iki programda yer alan “*Millî duyguları ve düşünceleri güçlendirmek*” ifadesi diğer programlarda yer almamaktadır.

Anadili bireyleri birbirine bağlayan, bir toplumu gelişigüzel insan yığını olmaktan çıkarıp milletleştiren en önemli etkenlerden biridir. Bu sebeptendir ki her devirde toplumlar kültürlerini yaşatabilmek ve gelecek kuşaklara aktarabilmek için anadillerini toplumun bütün fertlerine öğretme gayreti içerisinde girmişlerdir. Türk milli eğitimi, dil bilincine sahip Türkçeyi seven bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Böylece sahip olunan kültür değerleri kuşaktan kuşağa aktarılabilir ve Türk milleti varlığını koruyabilecektir.

Ana dili, birbiri ile çok sıkı ilişkiler içerisinde olan dinleme, konuşma, okuma, yazma etkinliklerine dayanır. Birey, çeşitli alanlara ilişkin bilgilerin çoğunu, okuma veya dinleme yolu ile edinir. Kendi bilgi, düşünce ve duygularını da başkalarına, çoğunlukla, konuşma veya yazma yolu ile iletir. Bu dört etkinlik, içeriği ne olursa olsun, bütün derslerdeki öğrenmeler için geçerlidir. Dolayısıyla anadili eğitiminin sadece Türkçe dersi ile sınırlı olmadığını, diğer derslerin de temelini teşkil ettiğini bir kez daha vurgulamak yerinde olacaktır. İyi bir dil eğitimi alan birey, toplumda kendine yer edinir. Kişisel, sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yönlerden kendini geliştirir. Bu sayede milli, manevi, ahlaki, tarihi, kültürel, sosyal ve sanatsal değerler kazanır ve bu değerleri benimser.

Sonuç

Milli bütünlüğün oluşması, Türk kültürünün geliştirilmesi, yeni yetişen nesillerin sosyal hayata uyumunun sağlanması, sağlıklı kişiliğe sahip bireyler yetiştirilmesi, sosyal ve kültürel değişimlerin milletin menfaatlerine uygun olarak yönlendirilmesi, kültür emperyalizmine karşı direnç oluşturulması, kültür erozyonunun engellenmesi, siyasi rejimin korunması, yeni yetişen nesillerde milli şuurun oluşturulması ve milli bütünlüğe yönelik iç ve dış tehditlere karşı milli şuurun canlı tutulması için Türkçe öğretiminde kültür aktarımı yapılması gereklidir (Uyar, 2007). Bütün bu noktalar göz önüne alınıp ilgili kültür unsurlarını öğrencilere en iyi şekilde aktaracak programlar hazırlanmalıdır.

Bir ülkenin eğitim felsefesi, eğitimdeki öncelikleri, toplumsal ve kültürel hassasiyetleri programlara yansır. Her program, kendi uygulandığı dönemin ihtiyaçlarına göre hazırlanmıştır (Tosunoğlu, vd; 2006). Cumhuriyetten bugüne ele alınan Türkçe programlarına bakıldığında 1924 İlkemekteplerin Müfredat Programları, 1926 İlk Mektep Türkçe Müfredat Programı ve 1930 Yeni İlkemektep Türkçe Müfredat Programı'nda doğrudan kültür aktarımı ile ilgili bir ifadeye rastlanmamaktadır. 1936 Yeni İlkokul Müfredat Programı, 1948 İlkokul Programı, 1968 İlkokul Programı, 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ve 2005 İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı, sınırlı sayıda olmakla birlikte kültür aktarımına yönelik amaçlara sahiptir.

Programlarda yer alan amaç ve açıklama bölümlerindeki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, okullarda kültür aktarımı yapma görevi ağırlıklı olarak Türkçe dersine verilmiştir. Fakat bu faaliyetlerin nasıl yapılacağı hakkında 1981 ve 2005 programları hariç herhangi bir açıklama yoktur. Adı geçen iki programda kültür aktarımına yönelik yapılan açıklamalar sınırlıdır. Oysaki program, Türkçe derslerinde yapılacak her türlü çalışma hakkında öğretmene rehberlik etmek zorundadır. Öğretmen, amaçları görmekle beraber bu amaçlara nasıl ulaşabileceği, derslerde hangi faaliyetlere yer vermesi gerektiği hakkında programdan bilgi alamamaktadır. Bu durumun, amaçlara ulaşmada başarısızlığa neden olacağı söylenebilir. Bunun bir nedeni de eğitim ve öğretim programlarının ayrı hazırlanmamasıdır. Özellikle Türkçe dersi için hem eğitim hem de öğretim programının hazırlanmasına ihtiyaç vardır. (Özbay, 2002: 119).

Yukarıdaki görüşler doğrultusunda Türkçe derslerinde kültür aktarımının sistemli ve planlı bir şekilde yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öneriler

Bu çalışmada yapılan tespitlerden hareketle şu önerilerde bulunmak mümkündür:

1. Türkçe programları, eğitim programı ve öğretim programı olarak ikiye ayrılmalı, öğretim programında Türkçe dersinin gereği olarak öğrenciye aktarılacak bilgiler, konular, üniteler, temalar, kültür unsurları vb.; eğitim programlarında ise öğrencinin kazanacağı beceriler yer almalıdır.
2. Hangi sınıf düzeyinde hangi kültür unsurlarının aktarılacağı tespit edilmeli ve Türkçe dersi öğretim programında sınıf seviyelerine göre kültür unsurlarının belli bir sistem içerisinde dağılımı yapılmalıdır.
3. Eğitim programlarında kültür aktarımının hangi materyallerle ve ne tür etkinliklerle yapılacağına dair açıklamalara yer verilmeli, örnek uygulamalarla öğretmene rehberlik edilmelidir.
4. Ders kitapları hazırlanırken Türk kültürünü yansıtacak metinler özenle seçilmelidir. Seçilen metinler görsel ve işitsel materyallerle desteklenmelidir.
5. Ders kitaplarında Türk kültür unsurlarını aktarabilecek nitelikte olan Türkiye dışındaki Türklere ait edebi eserlere de yer verilmelidir.

Kaynakça

- Arslan, M. M. (2001). Mirici, İ. H. ve Yaman, M. (2001). *Millî Eğitimin Yasal Dayanağı Mevzuat – I*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Gökalp, Z. (1975). *Türkçülüğün Esasları*. İstanbul: Türk Kültür Yayınları.
- Maarif Vekaleti (1924). *İlmekteplerin Müfredat Programı*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Maarif Vekaleti (1926). *İlmekteplerin Müfredat Programı*. İstanbul: Millî Matbaa.
- Maarif Vekaleti (1930). *İlmektep Müfredat Programı*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- Maarif Vekaleti (1936). *Yeni İlkokul Müfredat Programı*. İstanbul: Devlet Matbaası.
- MEB (1948). *İlkokul Programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1968). *İlkokul Programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (1981). *İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MEB (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Özbay, M. (2002). Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi. *Türk Dili*, (602), 112-120.
- Temizyürek, F. ve Balcı A. (2006). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Okulları Türkçe Programları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tosunoğlu, M. ve Melanlıoğlu D. (2004). Türkçenin Yolculuğunda Önemli Duraklardan Biri: Eğitim-Öğretim Programları. *I. Ulusal Sosyal Bilimler Sempozyumu: Bir Metafor Olarak Yol ve Yolculuk*. Kırıkkale.
- Tosunoğlu, M. ve Melanlıoğlu D. (2006). Türkçe Müfredat Programlarının Değerlendirilmesi. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi Bildiri Kitabı*, C.I. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tural, S. (1988). *Kültürel Kimlik Üzerine Düşünceler*. Ankara: Ecdat Yayınları.
- Uyar, Y. (2007). "Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.